ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ JEAN MISCHO

της 16ης Νοεμβρίου 2000 [1]

1. Η παρούσα προδικαστική παραπομπή αφορά περίπτωση αρνητικής συγκρούσεως εθνικών νόμων η οποία προκλήθηκε από τη διαφορετική ερμηνεία στην οποία προβαίνουν ο βελγικός και ο ολλανδικός φορέας κοινωνικής ασφαλίσεως των εννοιών «μερική ανεργία» και «πλήρης ανεργία» του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημεία i και ii, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (στο εξής: κανονισμός), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, και ενημερώθηκε μέχρις της ημερομηνίας των πραγματικών περιστατικών [2].

I — Το νομικό πλαίσιο

2. Οι σχετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου βάσει των οποίων θα δοθεί η απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα περιλαμβάνονται στα άρθρα 13 και 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημεία i και ii, του κανονισμού.

3. Το άρθρο 13 προβλέπει ότι:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 14γ, τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνου κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου.

2. Με την επιφύλαξη των άρθρων 14 έως 17:

α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή αν η επιχείρηση ή ο εργοδότης που το απασχολεί έχει την έδρα της ή την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους·

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ L 149, σ. 2· κανονισμός (ΕΟΚ) 2001/83 (ΕΕ L 230, σ. 8).

[...]».

4. Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημεία i και ii, προβλέπει ότι:

«Ο σε ανεργία μισθωτός που κατοικούσε κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος λαμβάνει παροχές κατά τις ακόλουθες διατάξεις:

α) i) ο μεθοριακός εργαζόμενος, ο οποίος ευρίσκεται σε μερική ή προσωρινή ανεργία στην επιχείρηση που τον απασχολεί, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους, σαν να κατοικούσε στο έδαφος του κράτους αυτού· οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα·

ii) ο μεθοριακός εργαζόμενος, ο οποίος ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου κατοικεί, σαν να είχε υπαχθεί στη νομοθεσία αυτή κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του 7 οι παροχές αυτές καταβάλλονται από το φορέα του τόπου κατοικίας και εις βάρος του.»

II — Τα πραγματικά περιστατικά

5. Όπως προκύπτει από τη διάταξη παραπομπής και την ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου δικογραφία ο R. J. de Laat, Ολλανδός υπήκοος, κατοικεί μαζί με την οικογένειά του στις Κάτω Χώρες. Εργαζόταν με την ιδιότητα του διαχειριστή στην Amstelstad Belgium, με έδρα το Bree (Βέλγιο), από 1ης Δεκεμβρίου 1994 έως 30ής Νοεμβρίου 1996, περιλαμβανομένης, ημερομηνία κατά την οποία έληξε η σχέση εργασίας. Ο R. J. de Laat επαναπροσλήφθηκε από την Amstelstad Belgium, ως καθαριστής υαλοπινάκων, δυνάμει συμβάσεως εργασίας μερικής απασχολήσεως 13 ωρών εβδομαδιαίως, αρχομένης από 2 Δεκεμβρίου 1996.

6. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen της Ολλανδίας (στο εξής: LISV), κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών η Amstelstad Belgium αντιμετώπιζε χρηματοπιστωτικές δυσχέρειες, αλλά δεν θέλησε να στερηθεί των υπηρεσιών του R. J. de Laat, ο οποίος, εξάλλου, επανέλαβε την εργασία του στην Amstelstad Belgium ως πλήρως απασχολούμενος από τον Φεβρουάριο του 1997.

7. Κατά το αιτούν δικαστήριο, στις 30 Νοεμβρίου 1996 ο R. J. de Laat υπέβαλε στο

LISV αίτηση χορηγήσεως επιδόματος ανεργίας δυνάμει του ολλανδικού Werkloosheidswet (στο εξής: WW), (ολλανδικού νόμου περί ανεργίας), λόγω μερικής ανεργίας στην οποία περιήλθε από 2ας Δεκεμβρίου 1996.

8. Το LISV απέρριψε την αίτηση αυτή δυνάμει του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού, και παρέπεμψε τον R. J. de Laat στον αρμόδιο βελγικό φορέα, με το αιτιολογικό ότι τον θεωρούσε ως ευρισκόμενο σε μερική ανεργία. Πράγματι, εξακολούθησε να παραμένει ένας δεσμός με τη χώρα εργασίας υπό μορφή συμβάσεως εργασίας μερικής απασχολήσεως την οποία είχε συνάψει ο R. J. de Laat με την Amstelstad Belgium, κατά συνέπεια δε ο R. J. de Laat δεν μπορούσε να ζητήσει παροχή ανεργίας στις Κάτω Χώρες, το κράτος της κατοικίας του, αλλά ενέπιπτε στη νομοθεσία της χώρας απασχολήσεως, δηλαδή τη βελγική νομοθεσία.

9. Ο R. J. de Laat υπέβαλε επίσης αίτηση χορηγήσεως του γνωστού ως «εγγύηση εισοδήματος» επιδόματος στον αρμόδιο βελγικό φορέα, επικαλούμενος ότι από 2ας Δεκεμβρίου 1996 ήταν υποχρεωμένος να εργάζεται υπό καθεστώς μερικής απασχολήσεως στον εργοδότη του.

10. Ο αρμόδιος βελγικός φορέας απέρριψε την αίτησή του με το αιτιολογικό ότι ο R. J. de Laat έπρεπε να θεωρηθεί, σύμφωνα με τη βελγική νομοθεσία, όπως επίσης, κατά την άποψή του, σύμφωνα με το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού, ως μεθοριακός εργαζόμενος ευρισκόμενος σε πλήρη ανεργία, δηλαδή ως εμπίπτων στη νομοθεσία της χώρας της κατοικίας του, στην προκειμένη δηλαδή περίπτωση στις Κάτω Χώρες.

11. Ο R. J. de Laat δεν αμφισβήτησε την απόφαση του αρμόδιου βελγικού φορέα και περιορίστηκε να ασκήσει προσφυγή κατά της αποφάσεως του LISV. Το Arrondissementsrechtbank te Roermond (Κάτω Χώρες) (στο εξής: αιτούν δικαστήριο), αφού έλαβε γνώση των αντιφατικών αποφάσεων των αρμοδίων φορέων του Βελγίου και της Ολλανδίας και έχοντας αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία των εννοιών της μερικής και πλήρους ανεργίας, κατά την έννοια του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημεία i και ii, του κανονισμού, υπέβαλε τα ακόλουθα ερωτήματα.

III — Τα προδικαστικά ερωτήματα

«1) Έχει σημασία για την απάντηση στο ερώτημα αν ένας μεθοριακός εργαζόμενος είναι σε κατάσταση μερικής ανεργίας και, επομένως, βάσει των διατάξεων του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση i, του κανονισμού 1408/71 μπορεί να ζητήσει παροχή από το αρμόδιο κράτος μέλος ή βρίσκεται σε

κατάσταση πλήρους ανεργίας και, επομένως, βάσει των διατάξεων του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση ii, του κανονισμού 1408/71 μπορεί να ζητήσει παροχή από το κράτος μέλος στο οποίο κατοικεί το αν ο εν λόγω εργαζόμενος, πρέπει, βάσει του εθνικού δικαίου του αρμοδίου κράτους μέλους ή του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί να θεωρηθεί ως ευρισκόμενος σε κατάσταση μερικής ή πλήρους ανεργίας ή πρέπει οι έννοιες της πλήρους ή μερικής ανεργίας να συμπληρωθούν — βάσει του κοινοτικού δικαίου — ώστε να καταστούν σαφείς;

2) Αν έχει σημασία ο κατά το εθνικό δίκαιο χαρακτηρισμός, ποιος χαρακτηρισμός πρέπει να υπερισχύσει, όταν η κρίση σύμφωνα με το δίκαιο του αρμοδίου κράτους μέλους και η κρίση κατά το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ο εργαζόμενος καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα;

3) Αν ο χαρακτηρισμός κατά το εθνικό δίκαιο δεν έχει σημασία και οι έννοιες της μερικής ή πλήρους ανεργίας πρέπει να συμπληρωθούν — βάσει του κοινοτικού δικαίου — ώστε να καταστούν σαφείς, πιο κριτήριο πρέπει να εφαρμοστεί συναφώς;

4) Έχει εν προκειμένω καθοριστική σημασία το αν εξακολουθεί να υφίσταται σύνδεσμος με τη χώρα απασχολήσεως, σε καταφατική δε περίπτωση ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται για να θεωρηθεί ότι υφίσταται ένας τέτοιος σύνδεσμος; Υφίσταται τέτοιος σύνδεσμος όταν:

α) υφίσταται συγκεκριμένη προοπτική για την επανάληψη των δραστηριοτήτων του εργαζομένου στην υπηρεσία του ίδιου εργοδότη ή

β) ο εργαζόμενος εξακολουθεί να εργάζεται στην ίδια χώρα, έστω και λιγότερο;

5) Ή πρέπει κατά τη συμπλήρωση του αναφερομένου στο ερώτημα 3 κριτηρίου να εφαρμοστεί ένα περισσότερο τυπικό στοιχείο, όπως π.χ. το αν εξακολουθεί να υφίσταται σχέση εργασίας από απόψεως εργατικού δικαίου;

6) Εν όψει των απαντήσεων επί των ανωτέρω ερωτημάτων, πρέπει ο μεθοριακός εργαζόμενος ο οποίος μετά την απόλυσή του από εργασία με πλήρες ωράριο αναλαμβάνει εργασία στον ίδιο εργοδότη με σχέση εργασίας μειωμένου ωραρίου να θεωρηθεί ως ευρισκόμενος

σε κατάσταση μερικής ανεργίας κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση i, του κανονισμού ή ως μεθοριακός εργαζόμενος που βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους ανεργίας κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση ii, του κανονισμού;»

IV — Οι κατατεθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις

12. Όσον αφορά την ερμηνεία των εννοιών «μερική ανεργία» και «πλήρης ανεργία» κατά την έννοια του κανονισμού, ο LISV προτείνει να ληφθεί υπόψη η νομολογία του ανωτάτου ολλανδικού δικαστηρίου, του Centrale Raad van Beroep, κατά την οποία πλήρης ανεργία υφίσταται όταν κατά τον χρόνο επελεύσεως της ανεργίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίσταται μεταξύ του μισθωτού εργαζομένου και του εργοδότη σύνδεσμος που να θεμελιώνει συγκεκριμένη προοπτική επαναλήψεως των δραστηριοτήτων. Αντιθέτως, σε περίπτωση που εξακολουθεί να υφίσταται ένας τέτοιος σύνδεσμος μεταξύ του εργαζομένου και του εργοδότη, πρόκειται για κατάσταση μερικής ανεργίας ή για κατάσταση προσωρινής ανεργίας, οπόταν ο εργαζόμενος οφείλει να ζητήσει επίδομα ανεργίας από το κράτος που είναι αρμόδιο σε περίπτωση μερικής ανεργίας.

13. Η Βελγική Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι στο Βέλγιο, σε περίπτωση μερικής απασχολήσεως, οι ώρες της μη απασχολήσεως δεν παρέχουν δικαίωμα επιδόματος ανεργίας. Προβλέπεται απλώς, ως κίνητρο, ένα περιορισμένο δικαίωμα προς λήψη του καλουμένου επιδόματος εγγυήσεως του εισοδήματος. Πρόκειται για κατ' αποκοπήν ποσό το οποίο καταβάλλεται στους ευρισκομένους σε πλήρη ανεργία οι οποίοι αποδέχονται μια θέση εργασίας μερικής απασχολήσεως και οι οποίοι δεν έχουν, ως εκ τούτου, δικαίωμα για επίδομα ανεργίας. Άλλως, οι εν λόγω μερικώς απασχολούμενοι εργαζόμενοι λαμβάνουν εισόδημα κατώτερο εκείνου που ελάμβαναν προηγουμένως υπό μορφή επιδόματος ανεργίας.

14. Εφόσον το επίδομα αυτό εγγυήσεως του εισοδήματος θεωρείται ως επίδομα χορηγούμενο στο πλαίσιο πλήρους ανεργίας, χορηγείται επίσης στους μερικώς απασχολουμένους στις Κάτω Χώρες οι οποίοι έχουν την κατοικία τους στο Βέλγιο και ελάμβαναν προηγουμένως στο Βέλγιο επίδομα ανεργίας για όλες τις ημέρες της εβδομάδας. Αντιθέτως, οι καταστάσεις μερικής ανεργίας είναι εκείνες κατά τις οποίες υπάρχει προσωρινή αναστολή της συμβάσεως εργασίας, είτε πρόκειται για θέση πλήρους απασχολήσεως είτε για θέση μερικής απασχολήσεως. Ειδικότερα, η βελγική νομοθεσία προβλέπει τις ακόλουθες περιπτώσεις: αναστολή λόγω ανωτέρας βίας, λόγω τεχνικού ατυχήματος, λόγω θεομηνιών ή λόγω ελλείψεως εργασίας οφειλομένης σε οικονομικά αίτια. Το χορηγούμενο στην περίπτωση αυτή επίδομα αποτελεί αντιστάθμισμα για τις ώρες της μη εργασίας λόγω απροβλέπτων περιστάσεων και είναι ανάλογο προς τον αριθμό των ωρών κατά τις οποίες υπήρξε αναστολή της συμβάσεως εργασίας. Η Βελγική Κυβέρνηση θεωρεί ότι οι έννοιες της «μερικής» και της «προσωρινής» ανεργίας, που περιέχονται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού, καλύπτουν, κατά μέγα

μέρος, τις ίδιες περιπτώσεις που ρυθμίζει η βελγική νομοθεσία.

15. Επικαλούμενη διάφορες αποφάσεις του Δικαστηρίου η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι μεθοριακός εργαζόμενος ο οποίος, ευθύς μετά τη λήξη μιας συμβάσεως εργασίας πλήρους απασχολήσεως, η οποία τον συνέδεε με συγκεκριμένο εργοδότη, εργάζεται ως μερικώς απασχολούμενος στον ίδιο εργοδότη, πρέπει να θεωρείται ως μεθοριακός εργαζόμενος ευρισκόμενος σε μερική ανεργία, κατά την έννοια του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού.

16. Η Επιτροπή υπογραμμίζει, κατ' αρχάς, ότι, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού, όσοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους και ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο κανονισμός πρέπει να ερμηνεύεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγεται η θετική σύγκρουση, αλλά επίσης και η αρνητική σύγκρουση, των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών.

17. Η δεύτερη αρχή που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, και την οποία διατυπώνει το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού, είναι η αρχή του lex loci laboris, δηλαδή ότι ο εργαζόμενος εμπίπτει στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους μέλους στο οποίο εργάζεται.

18. Όσον αφορά το άρθρο 71 του κανονισμού, το οποίο εισάγει εξαίρεση από την αρχή αυτή, ο κοινοτικός νομοθέτης έλαβε υπόψη του ότι ένας μεθοριακός εργαζόμενος, μόλις καταστεί άνεργος και ευρεθεί στη χώρα της κατοικίας του, μπορεί να επιτύχει την καλύτερη αρωγή και να εξασφαλίσει ευκολότερα τις παροχές που δικαιούται απευθυνόμενος στον αρμόδιο φορέα της χώρας της κατοικίας του.

19. Αν, αντιθέτως, δεν διαραγούν πλήρως οι δεσμοί του με τη χώρα της εργασίας, ιδίως επειδή ο ενδιαφερόμενος εξακολουθεί να απασχολείται στη χώρα αυτή, έστω και μερικώς, δεν έχει πλέον νόημα η εξαίρεση από την αρχή του lex loci laboris η οποία, επομένως, εφαρμόζεται εκ νέου.

20. Κατά την άποψη της Επιτροπής, «ένας μεθοριακός εργαζόμενος βρίσκεται σε κατάσταση "μερικής ανεργίας", αν εξακολουθεί να έχει απασχόληση (διαφορετική από τη θέση πλήρους απασχολήσεως) στο έδαφος της χώρας εργασίας, έτσι ώστε να

εξακολουθεί να υπόκειται στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως της χώρας εργασίας, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού [...]. Αντιθέτως, μεθοριακός εργαζόμενος σε κατάσταση "πλήρους ανεργίας" είναι εκείνος ο οποίος απώλεσε κάθε σχέση εργασίας και κοινωνικής ασφαλίσεως με τη χώρα εργασίας».

ρως άνεργος, ή στο βελγικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, ως μερικώς άνεργος, ή, όπως ουσιαστικώς υποστηρίζει η Βελγική Κυβέρνηση, ταυτόχρονα και στα δύο αυτά συστήματα, το εθνικό δικαστήριο θέτει ένα τέτοιου είδους πρόβλημα.

Επί του πρώτου και δευτέρου ερωτήματος

V — Εκτίμηση

21. Υπενθυμίζω κατ' αρχάς ότι ο κανονισμός δεν θεσπίζει κοινό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά έχει ως μοναδικό σκοπό τη διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ των εθνικών συστημάτων [3]. Προβλέπει κριτήρια συνδέσμου που αποβλέπουν στην αποτροπή του ενδεχομένου να μην ανήκει ο διακινούμενος εργαζόμενος σε κανένα σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ή να υπάγεται ταυτόχρονα στα συστήματα δύο κρατών μελών.

23. Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά ουσιαστικώς αν στις έννοιες της μερικής και πλήρους ανεργίας πρέπει να δοθεί ένα ενιαίο κοινοτικό περιεχόμενο. Όλα τα κράτη μέλη που κατέθεσαν παρατηρήσεις, καθώς και η Επιτροπή, συμφωνούν ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να είναι καταφατική.

24. Πρέπει προφανώς να συμφωνήσουμε προς την άποψη αυτή.

22. Μέσω ακριβώς του ερωτήματος αν εργαζόμενος ευρισκόμενος στην κατάσταση του R. J. de Laat υπόκειται στο ολλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, ως πλή-

25. Πράγματι, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι «ο κανονισμός 1408/71, ο οποίος εκδόθηκε βάσει του άρθρου 51 της Συνθήκης, έχει στην ουσία ως σκοπό να εξασφαλίσει την εφαρμογή, σύμ-

3 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 5ης Ιουλίου 1988, 21/87, Borowitz (Συλλογή 1988, σ. 3715, σκέψη 23).

φωνα *με ενιαία και κοινοτικά κριτήρια* [4], των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που αφορούν, σε κάθε κράτος μέλος, τους εργαζομένους οι οποίοι διακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας» [5].

26. Όσον αφορά το ζήτημα ποια είναι η νομοθεσία που πρέπει να εφαρμοστεί σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι από τις διατάξεις του τίτλου II του κανονισμού 1408/71 προκύπτει «ότι η εφαρμογή μιας εθνικής νομοθεσίας καθορίζεται σύμφωνα με κριτήρια που έχουν θεσπίσει οι κανόνες του κοινοτικού δικαίου». Πράγματι, καίτοι «εναπόκειται στη νομοθεσία του κάθε κράτους μέλους να καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες γεννώνται το δικαίωμα ή η υποχρέωση υπαγωγής σε ένα σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ή σε κάποιο κλάδο του εν λόγω συστήματος, πρέπει εντούτοις να υπογραμμιστεί ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν την ευχέρεια να καθορίζουν το μέτρο κατά το οποίο εφαρμόζεται η δική τους νομοθεσία ή η νομοθεσία ενός άλλου κράτους μέλους» [6].

27. Έχοντας υπόψη την απάντηση που πρότεινα να δοθεί στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί του τρίτου, τετάρτου, πέμπτου και έκτου ερωτήματος

28. Με το τρίτο, τέταρτο και πέμπτο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά ποια είναι τα κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί να καθοριστεί, στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου, αν ένας εργαζόμενος βρίσκεται σε κατάσταση μερικής ή πλήρους ανεργίας.

29. Στη συνέχεια, με το έκτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν πρόσωπο ευρισκόμενο στην κατάσταση του R. J. de Laat πρέπει να θεωρηθεί ως μεθοριακός εργαζόμενος ευρισκόμενος σε κατάσταση μερικής ανεργίας, κατά την έννοια του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού, ή ως μεθοριακός εργαζόμενος σε κατάσταση πλήρους ανεργίας, κατά την έννοια του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού.

30. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι, από απόψεως κοινοτικού δικαίου, ένας τέτοιος εργαζόμενος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ευρισκόμενος σε κατάσταση πλήρους ανεργίας.

31. Ήδη κατά τον κοινό νου γίνεται αντιληπτό ότι εργαζόμενος σε κατάσταση πλήρους

4 — Η υπογράμμιση δική μου.

5 — Απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1980, 69/79, Jordens-Vosters (Συλλογή τόμος 1980/Ι, σ. 47, σκέψη 11).

6 — Απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1982, 276/81, Kuijpers, Συλλογή 1982, σ. 3027, σκέψη 14).

ανεργίας είναι εκείνος ο οποίος, μετά τη λήξη της σχέσεως εργασίας του, δεν ασκεί πλέον κάποια δραστηριότητα και αναζητεί νέα θέση απασχολήσεως.

32. Αυτόν ακριβώς τον ορισμό πρότεινε η Επιτροπή να περιληφθεί στον κανονισμό, με πρόταση που υπέβαλε στις 12 Ιανουαρίου 1996 και η οποία δεν έχει ακόμα εγκριθεί από το Συμβούλιο [7].

33. Κατά την πρόταση αυτή, «με τον όρο "πλήρης ανεργία" νοείται η κατάσταση εργαζομένου του οποίου η σχέση εργασίας έχει διακοπεί ή έχει λήξει».

34. Ο ορισμός αυτός δεν καλύπτει μόνο τους εργαζομένους εκείνους των οποίων η σύμβαση έχει λήξει αλλά και εκείνους οι οποίοι έχουν απολυθεί, όπως επίσης και εκείνους οι οποίοι έχουν παραιτηθεί [8]. Θεωρώ ότι αυτό είναι αποδεκτό, δεδομένου ότι, εν πάση περιπτώσει, σκοπός του κανονισμού δεν είναι ο καθορισμός των δικαιωμάτων ενός εργαζομένου που βρίσκεται σε πλήρη ανεργία. Τα δικαιώματα αυτά τα καθορίζουν οι εθνικές νομοθεσίες. Μπορεί σ' ένα κράτος μέλος εργαζόμενος ο οποίος υπέβαλε εκουσίως την παραίτησή του να μη λαμβάνει επίδομα ανεργίας, ενώ σ' ένα άλλο κράτος μέλος μπορεί να συμβαίνει το αντίθετο.

35. Συνεπώς, μπορεί να γίνει δεκτό ότι με τον όρο «πλήρης ανεργία», νοείται κατά τον κανονισμό, η κατάσταση ενός εργαζομένου του οποίου η σχέση εργασίας έχει λυθεί ή έχει λήξει ή ο οποίος βρίσκεται σε αναζήτηση νέας θέσεως απασχολήσεως [9].

36. Δεδομένου ότι ο R. J. de Laat άσκησε, κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου, επαγγελματική δραστηριότητα στο Βέλγιο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εργαζόμενος ευρισκόμενος σε πλήρη ανεργία.

37. Αντιθέτως, μπορεί να συζητηθεί αν ο R. J. de Laat είναι μερικώς άνεργος ή μερικώς απασχολούμενος εργαζόμενος. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι, από απόψεως κοινοτικού δικαίου, πρέπει να θεωρηθεί ως εργαζόμενο

7 — Πρόταση κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου που τροποποιεί υπέρ των εργαζομένων σε κατάσταση ανεργίας, τον κανονισμό 1408/71 και τον κανονισμό (ΕΟΚ) 574/72, περί των λεπτομερειών εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ 1996, C 68, σ. 11).

8 — Από τα έγγραφα της ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου δικογραφίας προκύπτει, πάντως, ότι ο R. J. de Laat απολύθηκε για οικονομικούς λόγους. Βρέθηκε χωρίς σύμβαση εργασίας κατά τη διάρκεια μιας ημέρας (μιας Κυριακής).

9 — Η αναζήτηση θέσεως απασχολήσεως αποδεικνύεται από την εγγραφή του ανέργου στον αρμόδιο φορέα.

ευρισκόμενος σε κατάσταση μερικής ανεργίας εκείνος ο οποίος, καίτοι κάτοχος συμβάσεως εργασίας, υποχρεούται, παρά τη βούλησή του, να προσφέρει έναν αριθμό ωρών εργασίας μικρότερο από εκείνον που προβλέπει η σύμβασή του.

38. Εμπίπτει επίσης στον εν λόγω ορισμό μια κατάσταση όπως αυτή για την οποία πρόκειται στην παρούσα υπόθεση όπου η μείωση του ωραρίου εργασίας επήλθε, στο πλαίσιο της ίδιας επιχειρήσεως, μέσω συνάψεως *νέας συμβάσεως;*

39. Θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες ο εργαζόμενος αρχικώς απολύθηκε και στις οποίες την παλαιά σύμβαση (πλήρους απασχολήσεως) ακολούθησε ευθύς αμέσως η νέα σύμβαση (μερικής απασχολήσεως).

40. Εντούτοις, η προσέγγιση αυτή προσκρούει στη δυσκολία του αντικειμενικού καθορισμού του αν πρόκειται για εργαζόμενο ο οποίος ελεύθερα επέλεξε το μειωμένο ωράριο. Πράγματι, και στις δύο υποθετικές περιπτώσεις η νέα σύμβαση συντάσσεται κατά τρόπο πανομοιότυπο.

41. Πράγματι, δεν μπορεί εντελώς να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ένας εργαζόμενος, εν αντιθέσει με τον R. J. de Laat, να επιθυμεί να εργάζεται στο εξής με μειωμένο ωράριο, έστω και αν τοποθετηθεί εκ του λόγου αυτού σε άλλο τμήμα της επιχειρήσεως, αλλά παρ' όλ' αυτά να απευθυνθεί στις αρμόδιες αρχές ζητώντας αντιστάθμιση της μειώσεως των αποδοχών του και να λάβει αποζημίωση λόγω μερικής ανεργίας.

42. Εξάλλου, αν θεωρηθεί ως μερικώς άνεργος ο εργαζόμενος εκείνος ο οποίος συνήψε με τον εργοδότη του νέα σύμβαση εργασίας προβλέπουσα μειωμένο ωράριο απασχολήσεως, η περίπτωση αυτή δεν θα διαφέρει από την περίπτωση εργαζομένου ο οποίος συνάπτει μια τέτοια σύμβαση με ένα νέο εργοδότη. Συνεπώς, και η περίπτωση αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί ως περίπτωση μερικής ανεργίας.

43. Αν, όμως, θεωρηθεί ως μερική ανεργία η περίπτωση συνάψεως νέας συμβάσεως εργασίας προβλέπουσας μειωμένο ωράριο απασχολήσεως, με νέο εργοδότη, όταν ο εργαζόμενος επιθυμεί να επανεύρει μια θέση πλήρους απασχολήσεως, θα άνοιγε ο δρόμος της αβεβαιότητας. Πράγματι, θα έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη οι προθέσεις του εργαζομένου, πράγμα το οποίο ακριβώς επιχειρεί να αποτρέψει ο κανονισμός.

44. Θεωρώ ότι η ερμηνεία της έννοιας της μερικής ανεργίας πρέπει κυρίως να στηριχθεί

στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού το οποίο ορίζει ότι:

«ο μεθοριακός εργαζόμενος, ο οποίος ευρίσκεται σε μερική ή προσωρινή ανεργία στην επιχείρηση που τον απασχολεί, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους [...]»

45. Με τις λέξεις «που τον απασχολεί» υποδηλώνεται μια συνέχεια στη σχέση εργασίας, ότι δηλαδή η μετάβαση από την κατάσταση πλήρους απασχολήσεως στην κατάσταση μερικής απασχολήσεως έγινε στο πλαίσιο της ίδιας επιχειρήσεως, χωρίς να έχει λυθεί η σύμβαση και χωρίς να έχει συναφθεί συμπληρωματική σύμβαση αποσκοπούσα στη μείωση των ωρών απασχολήσεως.

46. Πρέπει να σημειωθεί ότι μια τέτοια ερμηνεία ουδόλως επηρεάζει το περιεχόμενο των δικαιωμάτων που θα μπορούσε να προβάλει άτομο ευρισκόμενο στην κατάσταση του R. J. de Laat εντός του κράτους εκείνου του οποίου η νομοθεσία έχει, δυνάμει του κανονισμού, εφαρμογή επί της περιπτώσεώς του.

47. Επομένως, αν η εφαρμοστέρα νομοθεσία, όπως αυτή προκύπτει από την εφαρμογή των κριτηρίων του κοινοτικού δικαίου, παρέχει στους εργαζομένους οι οποίοι συνάπτουν σχέση εργασίας μερικής απασχολήσεως δικαιώματα για ορισμένες παροχές, επειδή θεωρεί ότι οι παροχές αυτές εμπίπτουν στο πλαίσιο της αποζημιώσεως της ανεργίας, είναι αυτονόητο ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί η χορήγηση τέτοιων επιδομάτων σε κάποιο εργαζόμενο με το πρόσχημα ότι αυτός κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος.

48. Μια τέτοια άρνηση θα συνιστούσε, πράγματι, άμεση παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων που επιβάλλει το άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 39 ΕΚ).

49. Επομένως, πρέπει κατά τη γνώμη μου να θεωρείται ως εργαζόμενος ευρισκόμενος σε κατάσταση μερικής ανεργίας, κατά την έννοια του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού, ο εργαζόμενος εκείνος ο οποίος έχει συνάψει σύμβαση εργασίας και ο οποίος υποχρεούται, παρά τη βούλησή του[10], να εργασθεί με ωράριο μικρότερο από εκείνο που προβλέπει η εν λόγω σύμβαση.

50. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο δεν ζητεί από το Δικαστήριο την ερμηνεία της

10 — Όπως η βούληση αυτή αντικειμενικώς προκύπτει από την υφιστάμενη και μη τροποποιημένη σύμβαση.

έννοιας της μερικής ανεργίας σε σχέση με την έννοια της μερικής εργασίας. Εξάλλου, το να εμπίπτει ένας εργαζόμενος στη μία ή στην άλλη από τις δύο αυτές κατηγορίες δεν δημιουργεί καμία διαφορά από απόψεως της εφαρμοστέας κατά τον κανονισμό νομοθεσίας. Τόσο το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i (μεθοριακός εργαζόμενος ευρισκόμενος σε κατάσταση μερικής ανεργίας) όσο και το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α' (εργαζόμενος ο οποίος ασκεί μισθωτή δραστηριότητα έστω και μερικής απασχολήσεως) εφαρμόζουν, στην πράξη, το ίδιο κριτήριο, δηλαδή το κριτήριο του τόπου εργασίας.

51. Εκείνο το οποίο ουσιαστικώς ζητεί να διευκρινισθεί το αιτούν δικαστήριο είναι αν εργαζόμενος ο οποίος ευρίσκεται στην κατάσταση του R. J. de Laat μπορεί να θεωρηθεί ως πλήρως άνεργος κατά την έννοια του κανονισμού, πράγμα που θα είχε ως συνέπεια ότι, δυνάμει του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο ii, θα πρέπει να εφαρμοστεί η νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του.

52. Δεν έχει, όμως, αμφισβητηθεί ότι, ο R. J. de Laat άσκησε, κατά τη διάρκεια της επίμαχης περιόδου, μισθωτή δραστηριότητα λόγω της οποίας υπήχθη, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', στη νομοθεσία του κράτους μέλους εντός του οποίου άσκησε αυτή τη δραστηριότητα, δηλαδή στη νομοθεσία του Βασιλείου του Βελγίου.

53. Όπως, εξάλλου, προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου «το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι στον ασκούντα έμμισθη δραστηριότητα με μερική απασχόληση στο έδαφος κράτους μέλους και υπαγόμενο στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού εφαρμόζεται η νομοθεσία του εν λόγω κράτους τόσο κατά τη διάρκεια των ημερών εργασίας του όσο και κατά τη διάρκεια των υπολοίπων ημερών» [11].

54. Συνεπώς, προτείνω στο τρίτο, τέταρτο, πέμπτο και έκτο ερώτημα να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

«Μεθοριακός εργαζόμενος ο οποίος ασκεί μισθωτή δραστηριότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πλήρως άνεργος κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71. Υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους όπου απασχολείται έστω και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.»

11 — Απόφαση της 3ης Μαΐου 1990, C-2/89, Kits van Heijningen (Συλλογή 1990, σ. I-1755, σκέψη 15).

VI — Πρόταση

55. Βάσει των ανωτέρω προτείνω να δοθούν στα ερωτήματα που υπέβαλε το Arrondissementsrechtbank te Roermond οι ακόλουθες απαντήσεις:

«1) Οι έννοιες της "πλήρους ανεργίας" και της "μερικής ανεργίας" που περιέχονται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, πρέπει να τύχουν κοινοτικής ερμηνείας.

2) Μεθοριακός εργαζόμενος ο οποίος ασκεί μισθωτή δραστηριότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πλήρως άνεργος κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71. Υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους όπου απασχολείται έστω και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.»